

สังคมเศรษฐกิจไทยได้รับอะไรบ้างจากพรรคกิจสังคม ตอนที่สอง

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

การล้มล้างระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ทำให้พรรคกิจสังคมต้องยุติบทบาททางการเมืองเช่นเดียวกับพรรคการเมืองอื่น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กลับกลายเป็น 'ข้าวนอกนา' ที่ต้องอยู่นอกสังเวียนการเมืองและเฝ้าดูพฤติกรรมของ บรรดา 'ข้าวในนา' ทั้งหลาย แต่การกลับไปเป็นคอลัมนิสต์ของหนังสือพิมพ์ สยามรัฐ อีกครั้งหนึ่งในครั้งนี้ ทำให้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์สามารถเรียกคะแนนนิยมกลับมาได้เป็นอันมาก อย่างน้อยที่สุดก็จากบรรดาปัญญาชนในเขตเมือง

เมื่อพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ทำรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลชาวจัดของนายธานินทร์ กรัยวิเชียรในเดือนตุลาคม 2520 และขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเอง พรรคกิจสังคมคงอยู่นอกสังเวียนการเมือง จวบจนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2521 พรรคกิจสังคมจึงฟื้นคืนชีพทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง

กิจสังคมเกรียงไกร

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2522 พรรคกิจสังคมสามารถประกาศความเกรียงไกรในเวทีการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือกตั้งถึง 81 คน ซึ่งมากกว่าพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกครองลงมามากกว่าเท่าตัว โดยที่พรรคชาติไทยได้เพียง 38 คน พรรคประชาธิปัตย์ 34 คน และพรรคประชากรไทย 32 คน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพรรคกิจสังคมจะมีคะแนนเสียงสูงสุดในสภาผู้แทนราษฎร แต่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชก็มิอาจจัดตั้งรัฐบาลได้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญมีลักษณะประชาธิปไตย 'ครึ่งใบ'

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ได้รับโปรดเกล้าฯเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2522 และสามารถจัดตั้งรัฐบาลสำเร็จเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม ศกเดียวกันนั้น โดยที่พรรคกิจสังคมมิได้ร่วมรัฐบาล

ชุ่มช่อนยาวนาน รอคอยโอกาส

ในยุคสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ พรรคกิจสังคมทำหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้าน และรอคอยโอกาสที่จะขึ้นไปเป็นฝ่ายบริหาร ภายหลังจากที่ประเทศกลุ่มโอเปครวมหัวกันขึ้นราคาน้ำมันดิบครั้งใหญ่ในเดือนมิถุนายน 2522 มรสุมทางเศรษฐกิจก็เริ่มโหม

กระหน่ำระบบเศรษฐกิจไทย ในเดือนตุลาคม ศกเดียวกัน พรรคกิจสังคมร้อยมาลัยแห่งความสามัคคีกับพรรคฝ่ายค้านอื่น ๆ ในการเสนอญัตติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีว่าการและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงคมนาคม

ในตอนปลายปี 2522 นั้นเอง ฐานะของรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เริ่มอ่อนแอ เนื่องจากนายทหารกลุ่มยังเติร์กเลิกให้ความสนับสนุน และกำลังตีจากหันไปสนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ โดยประสานกับกลุ่ม ส.ส. ภาคใต้ในสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ สภาวการณ์ทางเศรษฐกิจซึ่งเริ่มเลวร้ายลงทำให้ฐานมวลชนที่เคยสนับสนุนพลเอกเกรียงศักดิ์ เริ่มอ่อนยวบลงตามไปด้วย และแล้วสายใยเส้นสุดท้ายก็ขาดผิง เมื่อรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ประกาศขึ้นราคาน้ำมันเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2523

นับตั้งแต่พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีภายหลังการรัฐประหารเมื่อเดือนตุลาคม 2520 ได้มีการขึ้นราคาน้ำมันรวม 4 ครั้ง

ครั้งที่หนึ่ง ในเดือนมีนาคม 2521 น้ำมันเบนซินชนิดพิเศษมีราคาเพิ่มขึ้นจากลิตรละ 4.22 บาทเป็นลิตรละ 4.98 บาท

ครั้งที่สอง ในเดือนมกราคม 2522 น้ำมันเบนซินชนิดพิเศษมีราคาเพิ่มขึ้นจากลิตรละ 4.98 บาทเป็นลิตรละ 5.60 บาท

ครั้งที่สาม ในเดือนกรกฎาคม 2522 น้ำมันเบนซินชนิดพิเศษมีราคาเพิ่มขึ้นจากลิตรละ 5.60 บาทเป็นลิตรละ 7.84 บาท

ครั้งที่สี่ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2523 น้ำมันเบนซินชนิดพิเศษมีราคาเพิ่มขึ้นจากลิตรละ 7.84 บาทเป็นลิตรละ 9.80 บาท

การปรับราคาน้ำมันด้วยความถี่และขนาดที่ค่อนข้างสูงเช่นนี้ ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลคลอนแคลนไปมาก พลเอกเกรียงศักดิ์ตระหนักดีว่า ฐานอำนาจที่ค้ำจุนรัฐบาลมาโดยตลอดนั้นได้ค่อยๆตีจากไปเกือบหมดแล้ว ในที่สุดจึงตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2523 และต่อมามีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มีนาคม ศกเดียวกันนั้น

เบิกฟ้ายุคเปรม

การจัดตั้งรัฐบาลเปรม 1 สำเร็จลุล่วงลงเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2523 โดยมีพรรคร่วมรัฐบาลรวม 5 พรรค คือ พรรคกิจสังคม พรรคชาติไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคสยามประชาธิปไตย และพรรคชาติประชาชน

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ก้าวขึ้นสู่เวทีแห่งอำนาจด้วยการสนับสนุนทางกำลังทัพ จากทหารกลุ่มยังเติร์กและทางวิชาการจากกลุ่มอาจารย์แห่งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ อันมีนายทินพันธุ์ นาคะตะ และนายแสง สงวนเรืองเป็นผู้ประสานงาน

ในการตระเตรียมเพื่อจัดตั้งรัฐบาลเปรม 1 แต่เดิมนั้นกำหนดที่จะแบ่งปันตำแหน่ง รัฐมนตรีให้แก่พรรคการเมืองต่างๆที่ร่วมรัฐบาล โดยให้นักวิชาการกลุ่มแกนในที่เป็พื้นฐานสนับสนุน ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารนโยบายต่างๆเป็นไปอย่างมีหลักวิชามาก ยิ่งขึ้น แต่ความจำเป็นทางการเมืองในรัฐสภา ทำให้พลเอกเปรมจำต้องดึงพรรคกิจสังคมเข้าร่วม รัฐบาล ด้วยเหตุนี้เอง ทีมเศรษฐกิจ ‘นิด้า’ จึงต้องถอยร่นเข้าสู่หลังฉาก และกลายเป็นที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี โดยที่ทีมเศรษฐกิจของนายบุญชู โรจนเสถียรกระโดดเข้าไปกุม บังเหียนนโยบายเศรษฐกิจ

แม้ว่าพรรคกิจสังคมจะพยายามยื้อแย่งบังเหียนทางเศรษฐกิจในรัฐบาลเปรม 1 ทั้งหมดมายึดกุม แต่ก็ไม่ได้ตั้งใจหมาย กระทรวงที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจที่สามารถยึดกุมได้มี อยู่เพียง 2 กระทรวง คือ

กระทรวงการคลัง มีนายอานวย วีรรณเป็นรัฐมนตรีว่าการ และนายบรม ต้นเถียรเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ

กระทรวงพาณิชย์ มีนายตามใจ ขำภโตเป็นรัฐมนตรีว่าการ และนายวิศิษฐ์ ต้นสังจา และนายไพโรจน์ ไชยพร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ

ส่วนกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจอื่นๆนั้น พรรคกิจสังคมได้เพียงตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการ โดยมีหน้าที่เพียงการ “สอดแนม” และติดตามการทำงานของรัฐมนตรี เจ้ากระทรวงเท่านั้น กระทรวงเหล่านี้ ได้แก่

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนายบรรหาร ศิลปอาชาจากพรรคชาติไทยเป็น รัฐมนตรีว่าการ ส่วนรัฐมนตรีช่วยว่าการประกอบด้วยพันตำรวจเอกกฤษ สังขทรัพย์ (พรรค ชาติไทย) นายอานัติ อภาภิรม (โคเวต้าพลเอกเปรม) และนาวาอากาศเอกบุญมี ปุณศรี (พรรค กิจสังคม)

กระทรวงอุตสาหกรรม มีพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณจากพรรคชาติไทยเป็น รัฐมนตรีว่าการ ส่วนรัฐมนตรีช่วยว่าการประกอบด้วย นายไกรสร ต้นติพงษ์ (พรรคประชาธิปัตย์) และนายโกศล ไกรฤกษ์ (พรรคกิจสังคม)

กระทรวงคมนาคม มีพลเรือเอกอมร ศิริกายะ (โคเวต้าพลเอกเปรม) เป็นรัฐมนตรี ว่าการ ส่วนรัฐมนตรีช่วยว่าการประกอบด้วยพันเอกพล เริงประเสริฐวิทย์ (พรรคสยาม ประชาธิปไตย) นาวาอากาศเอกทินกร พันธุ์กระวี (พรรคชาติไทย) และนายยศ อินทรโกมาลย์สุต (พรรคกิจสังคม)

ทีมเศรษฐกิจของบุญชู โรจนเสถียร : ทีมเศรษฐกิจของใคร?

ตลอดยุครัฐบาลเปรม 1 ทีมเศรษฐกิจของนายบุญชู โรจนเสถียรสามารถกุมบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเราจะเห็นด้วยในสาระและวิธีการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของทีมเศรษฐกิจทีมนี้หรือไม่ก็ตาม เราจะต้องยอมรับว่า ทีมเศรษฐกิจของนายบุญชูแสดงความรับผิดชอบต่อการดำเนินนโยบายของตนตามสมควร ในยามที่การดำเนินนโยบายเป็นไปด้วยความผิดพลาด ทีมเศรษฐกิจของนายบุญชูจะตกเป็นเป้าแห่งการวิพากษ์วิจารณ์ โดยที่ไม่มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์พลเอกเปรม ตินสุลานนท์ นายกรัฐมนตรีให้เป็นที่ระคายเคืองแม้แต่น้อย

แม้ว่าทีมเศรษฐกิจของนายบุญชู โรจนเสถียรจะได้ชื่อว่าเป็นทีมงานของพรรคกิจสังคม แต่ในการปฏิบัติงานนั้น ความรับผิดชอบของทีมเศรษฐกิจทีมนี้มีต่อ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคโดยตรง ความสัมพันธ์อันสนิทชิดเชื้อระหว่างนายบุญชู กับ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ทำให้การปฏิบัติงานของทีมเศรษฐกิจภายใต้การนำของนายบุญชูเป็นไปโดยอิสระ โดยไม่ต้องตกอยู่ในความกำกวมของพรรคกิจสังคมอันเป็นพรรคการเมืองเจ้าสังกัด ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้สร้างความไม่พึงพอใจแก่สมาชิกพรรคกิจสังคมจำนวนไม่น้อย ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ในขณะที่พรรคกิจสังคมไม่สามารถควบคุมและกำกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของทีมงานนายบุญชูได้ แต่ถ้าหากการดำเนินนโยบายของทีมงานดังกล่าวนี้เกิดข้อผิดพลาด บรรดาสมาชิกพรรคกิจสังคมจักต้องเป็นผู้แบกรับเคราะห์กรรมอันเกิดจากความผิดพลาดในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจดังกล่าวนี้

ข้อที่มีอาจปฏิเสธได้ก็คือ ทีมงานของนายบุญชู โรจนเสถียรล้วนแล้วแต่มีผลประโยชน์ในด้านการลงทุนและการค้าเป็นด้านหลัก นายบุญชูเกือบจะมีได้แยะแสนักการเมืองที่ผ่านการเลือกตั้งจากประชาชนเลย แม้จะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนได้รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงบางกระทรวง แต่คนเหล่านั้นก็ไม่สามารถแหวกกำแพงเข้าสู่วงในของทีมงานนายบุญชู ซึ่งกุมบทบาทในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจได้

ดังนั้น จึงมีใ้เรื่องประหลาดใจที่ปรากฏว่า นายบุญชูมีศัตรูทางการเมืองภายในพรรคกิจสังคมอยู่ไม่น้อย ท่าทีและความอหังการของตัวนายบุญชูที่ไม่แยะแสนักการเมืองผู้ผ่านการเลือกตั้งจากประชาชนก็ดี ท่วงทำนองและวิธีการบริหารนโยบายเศรษฐกิจ โดยไม่ใส่ใจที่จะปรึกษาพรรคก็ดี ล้วนแล้วแต่มีผลให้ความไม่พอใจภายในพรรคกิจสังคมสั่งสมเพิ่มขึ้นตามลำดับ แม้ว่าความไม่พอใจดังกล่าวนี้จะถูกเก็บกดไว้ภายในพรรคกิจสังคมก็ตาม แต่ก็ปะทุและระเบิดขึ้นเมื่อเกิดกรณี “เทเล็กซ์น้ำมันอัปยศ” ซึ่งนำมาสู่จุดจบของรัฐบาลเปรม 1 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการถึงแก่ชีวิตของทีมเศรษฐกิจนายบุญชู

ขุมกำลังทางวิชาการ

พรรคกิจสังคมก็ดูจะตั้งพรรคการเมืองอื่นๆที่มีได้สนใจพัฒนาขุมกำลังทางวิชาการของตนเอง ไม่มีเอกสารวิชาการของพรรคที่จะสะท้อนให้เห็นว่า พรรคมีความสนใจศึกษาปัญหาของบ้านเมืองอย่างลึกซึ้งหรือไม่ อย่างไร และพรรคมีจุดยืนในการแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างไร การขาดขุมกำลังทางวิชาการมีส่วนสร้างปัญหาอย่างมากในยามที่ต้องเข้ารับผิดชอบการบริหารราชการแผ่นดิน ด้วยเหตุนี้เอง เราจึงมีแต่ 'รัฐมนตรีฝึกงาน' ซึ่งสร้างหายนกรรมในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ โดยที่ประชากรราษฎรเป็นผู้รับชะตากรรมจากความผิดพลาดเหล่านี้

ในทันทีที่พรรคกิจสังคมเข้าร่วมรัฐบาลเปรม 1 นายบุญชู โรจนเสถียรก็ระดมมันสมองที่เป็นนักวิชาการจากธนาคารกรุงเทพ จำกัดมาร่วมวางแผนงานอย่างกระชั้นกระเฉงในขณะเดียวกัน นายตามใจ ข้าภโต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ก็ดึงบุคลากรจากฝ่ายวิชาการในธนาคาร กรุงไทย จำกัดมาช่วยงาน เหตุที่ทำเช่นนี้ได้ ก็เพราะในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายตามใจมิได้ลาออกจากตำแหน่งผู้จัดการธนาคารกรุงไทย จำกัด ภายในทำเนียบรัฐบาลเอง นายบุญชูได้มอบหมายให้นายสวราช สัจจมาศทำหน้าที่เสนาธิการฝ่ายวิชาการ

ความพยายามที่จะใช้นักวิชาการและการทำงานอย่างมีแบบมีแผนสร้างความประทับใจแก่ผู้ที่ได้รู้เห็นจำนวนไม่น้อย แต่ข้ออ่อนด้อยของทีมงานวิชาการของนายบุญชูอยู่ที่ว่า นักวิชาการส่วนใหญ่ในทีมงานของนายบุญชูมีความรู้ความชำนาญในเรื่องการเงินและการธนาคารเป็นสำคัญ ทั้งนี้ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดในทีมงานดังกล่าวที่ได้ศึกษาเรื่องข้าว เรื่องน้ำตาลและเรื่องการบริหารนโยบายเศรษฐกิจระดับมหภาคมาอย่างลึกซึ้ง ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อเกิดปัญหาเศรษฐกิจที่ต้องใช้ความชำนาญพิเศษเฉพาะเรื่อง ความผิดพลาดในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจก็เริ่มปรากฏสู่สายตาของสาธารณชน นับตั้งแต่เรื่องนโยบายน้ำตาล นโยบายราคาข้าว และการบริหารการคลัง ความผิดพลาดดังกล่าวนี้นำมาซึ่งหายนภัยทางเศรษฐกิจอย่างใหญ่หลวงในเวลาต่อมาอย่างมิอาจปฏิเสธได้

ทีมงานนายบุญชู โรจนเสถียรต่างตระหนักดีว่า ช่วงเวลาที่จะร่วมงานในรัฐบาลเปรม 1 ค่อนข้างสั้น เพราะความไม่แน่นอนทางการเมืองมีอยู่เป็นอันมาก นายบุญชูนั้นแล้ว เมื่อตัดสินใจกระโดดเข้าสู่สังเวียนการเมืองก็ต้องเร่งสร้างผลงานให้ปรากฏเพื่อสั่งสมบารมีของตน มิฉะนั้นก้าวต่อไปบนเส้นทางทางการเมืองต้องเผชิญขวากหนามอย่างสำคัญ นักวิชาการในทีมงานนายบุญชูประมาณการว่า รัฐบาลเปรม 1 อาจมีอายุเพียงปีเศษ ซึ่งปรากฏต่อมาว่าเป็นจริง

แต่การเร่งสร้างผลงานของทีมเศรษฐกิจนายบุญชูต้องประสบอุปสรรคนานัปการ ช่วงเวลาที่นายบุญชูรับผิดชอบในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจ เป็นเวลาหลังจากที่กลุ่มประเทศโอเปคได้รวมหัวกันขึ้นราคาน้ำมันดิบครั้งใหญ่ในปี 2522 ระบบทุนนิยมโลกกำลังประสบภาวะ

ถอดถอดทางเศรษฐกิจ มรสุมทางเศรษฐกิจกำลังรอคิวกระหน่ำระบบเศรษฐกิจไทย โดยที่ทีมงาน นายบุญชูมิได้คาดคิดและมิได้เตรียมรับมือ ด้วยเหตุนี้เอง ทีมงานนายบุญชูถึงกับล้มลุกคลุกคลาน ในทันทีที่รับผิดชอบนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลเปรม 1

หากทีมงานของนายบุญชู โจรนเสถียรจะมี “ฝีมือ” ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ อยู่บ้าง ทีมงานดังกล่าวนี้ก็ไม่มีโอกาสแสดงฝีมือในการนำสยามรัฐนาวาฝ่ามรสุมทางเศรษฐกิจ อย่างเต็มที่ เพราะไม่เพียงแต่จะมีความขัดแย้งกับคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีหน้าที่ ประเมินและกลั่นกรองนโยบายเศรษฐกิจของพรรคกิจสังคมเท่านั้น หากทว่ายังมีความขัดแย้งกับ พรรคชาติไทยซึ่งร่วมรัฐบาลอีกด้วย

แบ่งแยกและปกครอง : กลวิธีของเอกบุรุษ

แม้ว่าพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จะปล่อยให้พรรคกิจสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทีมงานของนายบุญชู โจรนเสถียร กุมบบทบาทในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจตลอดยุครัฐบาล เปรม 1 ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ พลเอกเปรมมักจะให้คณะที่ปรึกษาพิจารณาพิเคราะห์กลั่นกรองนโยบาย เศรษฐกิจของทีมงานนายบุญชู ตลอดจนเฝ้าจับตามองการปฏิบัติและพฤติกรรมของทีมงาน ดังกล่าวนี้อย่างใกล้ชิด

พลเอกเปรม ในฐานะนายกรัฐมนตรีผู้ยอมรับว่าไม่มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ ทำหน้าที่เป็นเพียงคนกลางที่สื่อข่าวสารระหว่างทีมงานนายบุญชูกับคณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ยามใดก็ตามที่มีข้อเสนอแนะทางนโยบายจากทีมเศรษฐกิจของนายบุญชู พลเอกเปรมก็จะขอ ความเห็นจากคณะที่ปรึกษา ในกรณีกลับกัน เมื่อคณะที่ปรึกษาเสนอข้อแนะนำในเรื่องใด พลเอกเปรมก็จะขอความเห็นจากทีมงานนายบุญชู

พฤติกรรมดังกล่าวนี้มีสภาพไม่แตกต่างจาก “การแบ่งแยกและปกครอง” (Divide and Rule) ด้วยเหตุนี้เอง จึงมิใช่เรื่องน่าประหลาดใจที่ความขัดแย้งระหว่างทีมงานนายบุญชูกับ คณะที่ปรึกษาทวีความดุเดือดขึ้นตามลำดับ โดยที่พลเอกเปรมสามารถยืนอยู่เหนือความขัดแย้ง ดังกล่าวนี้อย่างดี

คณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีในยุครัฐบาลเปรม 1 มีพลเอกสัณฑ์ จิตรปฏิมาเป็นประธาน ในการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาดังกล่าวนี้อย่างไรก็ตาม พลเอกเปรมจำเป็นต้องแบ่งปันตำแหน่งให้ตัวแทน อำนาจทางการเมืองกลุ่มต่างๆ ซึ่งเป็นการประนีประนอมผลประโยชน์ทางการเมือง อย่างไรก็ตาม รายชื่อที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีส่วนใหญ่มาจากกลุ่มทหารยังเดิร์ก ซึ่งมีพันเอกมัญญู รูปขจร เป็น ผู้นำ ด้วยเหตุนี้เอง คณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีจึงประกอบด้วยบุคคลที่มีทัศนคติแตกต่างกัน อย่างสุดขั้ว ตั้งแต่ขวาจัดไปจนถึงซ้ายจัด หลายคนเคยมีประวัติการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม ในสังคม แต่หลายคนก็เคยทำงานรับใช้รัฐบาลเผด็จการถนอม-ประภาสด้วยความเต็มใจยิ่งมาแล้ว

เมื่อพิจารณาเฉพาะที่ปรึกษาฝ่ายเศรษฐกิจของนายกรัฐมนตรี เราจะพบองค์ประกอบสำคัญสองส่วน ส่วนสำคัญประกอบด้วยทีมเศรษฐกิจนิด้า อันประกอบด้วยนายไพจิตร เอื้อทวีกุล นายแสง สงวนเรือง และนายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา อีกส่วนหนึ่งไม่จัดว่าเป็นทีมเศรษฐกิจนิด้า อันได้แก่ นายวีรพงษ์ รามางกูร นายอรรถ ธรรมนโน และนายไตรรงค์ สุวรรณคีรี อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันทั้งภายในและภายนอกคณะที่ปรึกษาว่า นายไพจิตร เอื้อทวีกุลเป็นผู้นำของที่ปรึกษาฝ่ายเศรษฐกิจของนายกรัฐมนตรีในยุครัฐบาลเปรม 1

ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาการจากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์กับกลุ่มทหารยังเติร์กมีมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ความไม่พึงพอใจต่อการทำงานของรัฐบาลนายธานินทร์ นับเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้กลุ่มทหารยังเติร์กเริ่มสร้างสายสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัย กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และกลุ่มสื่อมวลชน อย่างไรก็ตาม เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้กลุ่มทหารยังเติร์กมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษกับกลุ่มอาจารย์นิด้า ก็คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เชื่อมประสานกลุ่มทั้งสอง อันได้แก่ นายทินพันธุ์ นาคะตะ และนายแสง สงวนเรือง เป็นผู้ที่กลุ่มทหารยังเติร์กให้ความไว้วางใจ นายทินพันธุ์ นาคะตะ เป็นนักเรียนนายร้อย จ.ป.ร. รุ่นที่ 7 ซึ่งเป็นรุ่นเดียวกับแกนนำของกลุ่มทหารยังเติร์ก แต่ได้ผันตัวเองออกสู่วงวิชาการนอกรั้วทหารในภายหลัง นายแสง สงวนเรือง นั้นเองก็เป็นผู้ที่กลุ่มทหารยังเติร์กเชื่อมั่นในความจริงใจและเคารพความคิดเห็น ด้วยเหตุนี้เอง จึงมิใช่เรื่องน่าประหลาดใจที่คณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีในยุครัฐบาลเปรม 1 ได้รับการสนับสนุนทางการเมืองจากกลุ่มทหารยังเติร์กอย่างเต็มที่

ในขณะที่กลุ่มทหารยังเติร์กมีความไว้วางใจในคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี แต่กลุ่มนี้กลับเฝ้ามองพฤติกรรมของทีมงานนายบุญชู โรจนเสถียรด้วยความไม่ไว้วางใจ ความไม่ไว้วางใจดังกล่าวนี้ขึ้นถึงจุดสุดยอดเมื่อเกิดวิกฤติการณ์น้ำตาล จนถึงขั้นต้องนำน้ำตาลทรายเข้าจากต่างประเทศ กลุ่มทหารยังเติร์กไม่รีรอในการแสดงความไม่ไว้วางใจ ด้วยการยื่นบันทึกถึงนายกรัฐมนตรี

มิตรร่วมรบ ศัตรูร่วมรัฐบาล

ดังได้กล่าวแล้วว่า พรรคกิจสังคมไม่สามารถกุมบังเหียนนโยบายเศรษฐกิจทั้งหมดในยุครัฐบาลเปรม 1 โดยต้องยกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงอุตสาหกรรมแก่พรรคชาติไทย แม้ว่าพรรคกิจสังคมจะมีคนของตนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการในกระทรวงทั้งสอง แต่คนเหล่านี้มีฐานะเป็นเพียงผู้สอดแนม โดยที่ไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญ

ตลอดยุครัฐบาลเปรม 1 มีรูปธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งทางการเมือง และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างพรรคกิจสังคมกับพรรคชาติไทยหลายต่อหลายกรณี พรรคการเมืองทั้งสองต่างจ้องจับผิดกัน และดำเนินการขัดแย้งบิดาซึ่งกันและกัน เมื่อการบริหารนโยบายเศรษฐกิจในความรับผิดชอบของพรรคหนึ่งพรรคใดเกิดข้อผิดพลาด พรรคคู่ต่อสู้ก็จะกระพือข่าวโจมตีกันทันที และพรรคทั้งสองต่างพากันใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการนี้ อย่างเต็มที่ การสาดโคลนซึ่งกันและกันจบลงด้วยกรณี “เทเลทัศน์น้ำมันอัปยศ” และนำมาซึ่งจุดจบของรัฐบาลเปรม 1

ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ระหว่างพรรคกิจสังคมกับพรรคชาติไทย ไม่เพียงแต่จะทำให้พรรคการเมืองทั้งสองดำเนินการขัดแย้งบิดาซึ่งกันและกันเท่านั้น หากทว่ายังมีการยื้อแย่งการบริหารนโยบายเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อคะแนนเสียงทางการเมืองอีกด้วย ดังเช่น การยื้อแย่งงานประกัน/พุงราคาข้าว ซึ่งจบลงด้วยชัยชนะของพรรคกิจสังคม อันเป็นเหตุให้องค์การคลังสินค้ามีบทบาทในการบริหารงานดังกล่าวนี้แทนองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของพรรคชาติไทย

บทเรียนจากรัฐบาลร่วม

การที่พรรคกิจสังคมไม่สามารถยึดกุมบังเหียนการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในรัฐบาลเปรม 1 ได้ทั้งหมด นับเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้การบริหารนโยบายเศรษฐกิจตลอดยุคดังกล่าวนี้เป็นไปโดยไร้เอกภาพ ความไร้เอกภาพในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจเกิดจากกลวิธี การแบ่งแยกและปกครองของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งให้ทีมงานของนายบุญชู โรจนเสถียร กับคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีกัดกันกรองข้อเสนอกันและกัน ความขัดแย้งระหว่างคณะบุคคลทั้งสองทำให้แนวนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลเปรม 1 ไร้เอกภาพ

ไม่เพียงแต่แนวนโยบายเศรษฐกิจจะไร้เอกภาพเท่านั้น หากทว่าการบริหารนโยบายเศรษฐกิจก็ไร้เอกภาพด้วย ความไร้เอกภาพในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจมีทั้งระดับระหว่างกระทรวง และระดับภายในกระทรวงเดียวกัน ความไร้เอกภาพในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจระหว่างกระทรวงเกิดจากข้อเท็จจริงที่ว่า การบริหารนโยบายเศรษฐกิจตกอยู่ในความรับผิดชอบของพรรคและกลุ่มการเมืองต่างพรรคต่างกลุ่มกัน ส่วนความไร้เอกภาพระดับภายในกระทรวงเกิดจากข้อเท็จจริงที่ว่า พรรคกิจสังคมได้ส่งคนของตนเข้าไปสังเกตการณ์และจับผิดการบริหารงานของพรรคชาติไทย จนในบางครั้งเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐมนตรีว่าการกับรัฐมนตรีช่วยว่าการ

ท่ามกลางความขัดแย้งและความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆในรัฐบาลเปรม 1 ดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ย่อมเป็นการยากลำบากที่ทีมงานนายบุญชูจะนำ

สยามรัฐนาวาฝ่ามรสุมเศรษฐกิจออกไปได้ ในด้านหนึ่งนั้น ทีมเศรษฐกิจของนายบุญชู โรจนเสถียร มิได้รับการหนุนเนื่องจากพรรคกิจสังคมเท่าที่ควร ในอีกด้านหนึ่ง ทีมงานดังกล่าวนี้ต้องเผชิญกับ ปัญหาความขัดแย้งที่มีกับคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีและพรรคชาติไทย นอกจากนี้ การที่ กลุ่มทหารยังเติร์กซึ่งทรงอำนาจในขณะนั้นจับตามองทีมงานนายบุญชูด้วยสายตาอันไม่เป็นมิตร ทำให้ทีมงานนายบุญชูดำเนินนโยบายเศรษฐกิจบนฐานอำนาจทางการเมืองอันง่อนแง่นอีกด้วย

แม้ว่าบรรยากาศความขัดแย้งและความไม่ไว้วางใจดังกล่าวข้างต้นนี้จะมีส่วน ทำให้การบริหารนโยบายเศรษฐกิจในยุครัฐบาลเปรม 1 ประสบความล้มเหลว แต่ปัจจัยดังกล่าวนี้ ก็ยังสำคัญไม่เท่ากับความรู้เพียงสา อวิชา และความทิวูโดยไม่สมควรของทีมเศรษฐกิจของนาย บุญชู โรจนเสถียรเอง